

FOLYÓIRAT
A PERENKIVÜLI TÖRVÉNYKEZÉS
ÉS A KÖZJEGYZŐI GYAKORLAT SZÁMÁRA.

A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE.

Szerkeszti **Dr. Charmant Oszkár**, fiumei kir. közjegyző.

KIADJA A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Előfizetési ár: egész évre 5 frt, fél évre 3 frt.	Megjelenik havonként egyszer.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Fiume, Riva Szápary 8.
--	----------------------------------	--

TARTALOM: Az igazságügyministerium a közjegyzői helyettesítés kérdésében. —
A tőzsde illetékessége perenkivüli ügyekben. — Elvesztett milliók. — Vegyesek.

**Az igazságügyministerium a közjegyzői helyettesítés
kérdésében.**

A magyar kir. igazságügyministerium a debreczeni kir. közjegyzői kamarához 17,298/1896. I. M. sz. a. a közjegyzői helyettesítés kérdésében egy leiratot intézett, a melyben utasítást ad a nevezett kamarának, hogy a helyettes kirendelése a törvény értelmében miként eszközöltessék s hogy a törvény erre vonatkozó rendelkezései miként értelmeztessenek. A leirat, melyet szaklapunk múlt havi száma egész terjedelmében közölt, első sorban természetesen a debreczeni közjegyzői kamara kebelében keltezt megdöbbenést, de köztudomásra hozatala óta az egész közjegyzői testületben is bizonyára aggodalmat ébresztett; mert a leirat következetes keresztülvitele nemcsak, hogy megnehezítené az 1886 : VII. t.-cz. 2. §-ának a hatályba lépte óta ügyvédi és birói concurrentiával félig-meddig amúgy is agyonsujtott közjegyzői helyettesi intézménynek a tovább föntartását, de azt csaknem hasznavehetlenné, céltalanná tenné, szinte megsemmisítené.

A debreczeni kamara legutóbbi közgyűlésén el is határozta, hogy a leirat ellenében annak a hatályon kívül helyezése, illetve visszavétele érdekében fölirattal fordul a ministerhez. Sőt megkereste az ország összes társkameráit ennek a föliratnak a pártolása és e tárgyban egy közös fölterjesztésnek a megtétele iránt; a mi a társkamerák részéről nem tudom, hogy fog-e és

minő támogatásban részesülni: ámbár azt a magam részéről kívánatosnak vallom. De legyen a debreczeni iniciatívának bármi a sorsa, egyről bizonyos vagyok, és az az, hogy a leirat visszavételét csak egy esetben fogjuk joggal megkívánhatni és elérni; abban az esetben, ha alapos és kimerítő érveléssel beigazolni tudjuk a leiratnak ellenkezését a törvénynyel, a közjegyzői intézmény és a közönség érdekeivel.

Ezt a szinte merésznek látszó feladatot kísértem meg a jelen fejtegetések keretében legalább egy lépéssel a megoldás felé vinni. Mert, hogy egészen tárgyilagosak legyünk, el kell ismernünk, miként a helyettesítés kérdésében a különböző kamarák fölfogása is egymással ellentétes, hogy tehát egységes gyakorlatra, sajnos, nem támaszkodhatunk. Sőt a budapesti kamara, tehát az ország első kamarája a helyettesítés kérdésében, csodálatosképen, az 1874. évi 35. t.-cz. 21. §-ának az álláspontján áll még ma is, a nélkül, hogy ennek a szakasznak az 1886: VII. t.-cz. 6. §-a által lényegében lett megváltoztatásáról tudomást venni hajlandó volna; a mi talán nem is az utolsó azoknak az érveknek a sorában, a melyek az igazságügyministeriumot az említett leirat kibocsátására és az abban közölt törvényt magyarázatra indította.

A közjegyzői helyettesítés kérdésével tehát úgy vagyunk, hogy van egy új törvényünk, a mely a régit megváltoztatta, és van egy régi és egy új gyakorlatunk, a mely kettő között ingadoznak az ország közjegyzői kamarái.

Nyilvánvaló, hogy a közjegyzői helyettesítés eminens kérdésének nem szabad az ingadozó és egymással ellentétes gyakorlat bizonytalanságának az útvesztőjében továbbra is tévelyegnie, ki kell azt onnan szabadítanunk, meg kell azt oldanunk oly módon, hogy az a fönnálló törvény helyes értelmének, a közjegyzői és benne a helyettesi intézmény jogos igényeinek, és — the last but not the least — a jogkereső közönség érdekeinek minden tekintetben megfeleljen.

Első sorban tehát lássuk magát a törvényt! — És itt mindjárt az elején legyen szabad reámutatnunk a ministeri leiratnak arra a csupán az 1886: VII. t.-cz. 6. §-ának a korlátai által szabott szűk látkörére, melyen túl nem ismer a helyettesítésre vonatkozó egyéb törvényes rendelkezéseket. Pedig mennyi törvényes intézkedést tartalmaz úgy a közjegyzői tör-

vény, mint a novella, a melyek közvetlenül vagy közvetve a helyettesítés kérdésével összefüggésben állanak! Ezeknek az egymáshoz való viszonyát, egymásra hatását a ministeri leirat teljesen mellőzi, s a helyett, hogy a törvény összes intézkedéseiből merített teljes képét adná a mi helyettesi intézményünknek; — még az alapul vett egyetlen szakaszt — a novella 6. §-át — is tévesen magyarázza. Törekedjünk ezt a hiányát itt bepótolni s a tévedést megigazítani.

A helyettesi intézményt a közjegyzői törvény (1874:XXXV. t.-cz.) 22., 24., 166., 172. és 208., úgy a novella (1886:VII. t.-cz.) 5., 6., 7., 8., 9., 14., 15., 16., 17., 39., 42., 44. és 45. §-ai szabályozzák. Ezeknek az összeségéből, és nem egyik vagy másik kitépelt szakaszból, kell megalkotnunk a mi helyettesi intézményünk fogalmát úgy, a mint azt a mi törvényünk contemplálta. Az ugyanegy tárgyra vonatkozó szakaszok rendelkezéseinek az összehasonlítása, egyiknek a másikkal való kiegészítése, adja majd meg helyettesi intézményünknek az összképét és csak, ha ezt megalkottuk, lehet reményünk arra, hogy egy összhangzó, törvényen alapuló, egységes gyakorlatot fogunk megteremteni a közjegyzői helyettesítésnek annyira fontos és szükséges kérdésében.

Igaz, hogy hosszadalmas lesz mindezeknek a szakaszoknak a rendelkezésein végigmenni. Sőt a novella szakaszait illetőleg a törvénynek hatályát veszített szakaszaival is kell majd foglalkoznunk; mert ezek nélkül amazoknak a valódi értelmét alig jleszünk képesek megállapítani. Segítségül fogjuk venni még a közjegyzői díjtörvénynek is egyes intézkedéseit, a melyek fölvilágosítást adnak a közjegyzői törvény szavainak a netán kétes értelméről. De ha ezzel a munkával sikerül majd a közjegyzői helyettesítés lényeges és controvers kérdését a megoldás felé vinni, az eredmény talán ki fog békíteni bennünket az út hosszadalmasságával.

A törvényt magyarázat szabályaihoz tartva magunkat, első sorban a szószerinti magyarázat felé fordulunk, mint a mely mindaddig mérvadó marad, a míg a törvény szellemével, vagy a törvény más szavaival ellentétbe nem jön. Ez utóbbi esetek bármelyikében a törvény szelleméből levont magyarázat a föltétlenül érvényes.

A novella 5. §-a az első a törvényt szakaszok sorrendjében,

mely a helyettesítés kérdéséről szól. «Távollét vagy betegség esetében a közjegyző mindennemű közjegyzői teendőjére nézve helyettesítheti magát.» Ez az általános helyettesítési elv decretálása. Semmi részletezés; a mi esetleg félreértésre adhatna okot. Ezért maradtak el a törvény régi 21. §-ának ezek a szavai: «egy általa választott jelölt által», valamint: «ehhez azonban a kamarának előleges beleegyezése kívántatik». De, a mi még jellemzőbb, elmaradtak az elv általános decretálása mellől azok a megszorító intézkedést tartalmazó szavak is, hogy: «e végett köteles a közjegyző a helyettesítést *a helyettesítési időtartamával együtt* a kamarának haladéktalanul bejelenteni s a helyettesítést megnevezni». És mi a jelentősége ennek a változásnak? — Hát nem kevesebb mint az, hogy míg a törvény régi 21. §-a szerint ennek a specialisálásnak az általános elvvel való szerves összekapcsolásával a törvény azt akarta kimondani, hogy először már ahhoz a joghoz is, mely szerint a közjegyző magát helyettesíttetni akarja, minden egyes esetben külön-külön a kamara «előleges» beleegyezésére van szüksége, de másodszor minden esetben már előre be kell jelentenie a helyettesítéssel együtt a helyettesítési idő tartamát is: ezzel szemben a novella 5. §-a megelégszik az általános elv decretálásával, a nélkül, hogy ezzel együtt és egyszerre azt is megállapítaná, hogy a helyettesítés minden egyes esetben külön-külön csak a kamara előleges beleegyezésével és csakis a helyettesítési időtartam előleges bejelentésével történhet meg. Ezzel a törvény concedálta a helyettesítésnek azt a lehetőséget, melynél annak az időtartama előre be sem jelenthető. A helyettesítésnek tehát két nemét engedi meg. Olyant, a melynek időtartama előzetesen bejelenthető, és olyant, a melynél ez nem teljesíthető.

Ugyanazért a novella 6. §-a, a midőn «a helyettesítéshez» a kamara «előleges» beleegyezését kívánja, ezt már nem a helyettesítés idő tartamára érti, mert akkor nem használná itt e szót «lehetőleg». Hanem érti a helyettesítési jognak a gyakorlására. Magához a helyettesítési joghoz, annak a gyakorlásához kell tehát a kamara «előleges» beleegyezése. A novella 6. §-ának a «lehetőleg» szava, valamint a második bekezdés «ha az meghatározható» szavai kétségtelenné teszik, hogy a novella eltért a régi törvénynek attól az álláspontjától, mely szerint a helyettesítés időtartama is minden egyes esetben «előre» volt

bejelentendő. A kamarának a nov. 6. §-ban biztosított «előleges beleegyezése» tehát nem a helyettesítés «időtartamához», hanem a «helyettesítéshez», mint jogosítvány gyakorlásához szükséges. Ez a szó «helyettesítéshez» itt nem a közjegyzőre vonatkozik, a ki magát helyettesíttetni akarja, mert ezt a jogát a kamara tőle szemben a törvénnyel meg sem tagadhatja. Hanem vonatkozik a helyettesre, a ki a helyettesítés jogával lesz a kamara által fölruházandó. Ezért köteles a közjegyző a helyettesül alkalmazható közjegyzői jelölt nevét a kamarának írásban bejelenteni, mely jelentést a kamara, a jelölt minősítvényét megvizsgálván, ha az ellen kifogása nincsen, azt a nyilvántartási jegyzékbe beiktatja (nov. 5. §.) és neki erről külön igazolványt állít ki (nov. 6. §.).

A helyetteseket illetőleg a novella 6. §-a két esetet különböztet meg. Az egyikben a közjegyző nem jelenti be helyettesét «előzetesen», hanem csak akkor, ha magát éppen helyettesíttetni akarja, ha a helyettesítés tényleg bekövetkezik. Természetes, hogy a hány esetben csak helyettesíttetni akarja magát, a helyettes nevét és «lehetőleg» a helyettesítés időtartamát a kamarának esetről-esetre bejelenteni köteles és minden egyes esetben ki kell kérnie a helyettesítéshez a helyettes számára a kamara «előleges» beleegyezését. Hiszen ilyen helyettesítések-nél nem szükségképen egy és ugyanaz a helyettesítés kell hogy szerepeljen. Egy ízben az egyik szomszédos kartársát nyeri meg a közjegyző ily időleges helyettesítésre, más alkalommal a másik szomszédos kartársát, avagy az ügyvédet, vagy kamarabeli helyetteset. Szóval ez az esete a helyettesítésnek akkor fordul elő, ha annak az illető közjegyzőnek nincsen rendes helyettese. Erről a rendes helyettesről szól azután a másik eset, vagyis az, a melynél a közjegyző a kamarának már «előzetesen» bejelenti «azon helyettesi minőséggel bíró közjegyzői jelöltnek a nevét, a ki őt távollét vagy betegség esetében helyettesíteni fogja». Ehhez a helyettesítéshez is szükséges ugyan a kamara «előleges» beleegyezése. De ismét nem az időtartamra nézve, hanem helyettesítési jognak a megadása végett. Hogy mikor következik be a «távollét vagy betegség» esete, és így mikor következik be vagy szűnik meg a helyettesítés szüksége, az előre meg sem határozható.

Az első esetről a novella 6. §-ának az első bekezdése, a má-

sodik esetről annak a harmadik bekezdése szól. Szembeszökő a különbség a két rendelkezés grammatikai constructiója között. Az első bekezdés «a helyettesítés időtartamát» kívánja «lehetőleg» bejelenteni. A harmadik bekezdés «a helyettesítés szükségének bekövetkeztét és annak megszűntét» teszi a bejelentés tárgyává. Amott tehát egy *kezdődő* helyettesítés, melynek az idő tartamát előre lehet is, nem is meghatározni. Azért ott a «lehetőleg». Itt a harmadik bekezdésnél a novella egy már «*bekövetkezett és megszűnt*» helyettesítésről szól és mellőzi a «lehetőleg» szót, mert hiszen a mi már megtörtént, annak az időtartamát egészen pontosan lehet meghatározni és bejelenteni. De ha a «*bekövetkezett és megszűnt*» helyettesítést természeténél fogva utólag lehet bejelenteni, akkor a kamara «előleges beleegyezése» ebben az esetben nem vonatkozhatik egyébre, mint a helyettesítéshez szükséges jogosítványnak az előzetes megadására, mely jogot ad az ilyen helyettesnek arra, hogy «távollét vagy betegség» esetében a közjegyzőt helyettesíteni «fogja». Ez az előleges beleegyezése a kamarának tehát a helyettesítésnek nem csupán egy tényleg beállott esetére szól, hanem szól a jövőben «távollét vagy betegség» miatt «bekövetkező» valamennyi esetére. Hogy tehát rendes helyettesnél nem kell a «helyettesítés időtartamát» előre bejelenteni, hanem hogy az bejelenthető a helyettesítés szükségének «a bekövetkeztével és megszűntével», az a novella 6. §. harmadik bekezdésének a grammatikai constructiójából és az első bekezdés szavainak azzal való egybevetéséből minden kétségen fölül áll. A rendes helyettes a helyettesítéshez megkapja a kamara «előleges» beleegyezését akkor, a mikor őt a közjegyző «előzetesen» bejelenti. A kamara az «előleges» beleegyezéssel itt kimondja azt, a mit a törvény rendel, t. i. hogy ez a helyettes a közjegyzőt a jövőben «távollét vagy betegség» esetében «helyettesíteni fogja». Dispositive szól a törvény, nemcsak concessive. Rendelkezik, nem csupán engedélyez. De az említettek fölül a nov. 6. §-ának még egy szava ébreszti föl a figyelmünket. A harmadik bekezdés második mondatának «azonban» szava. Ez az «azonban» összevetve az első bekezdés «e végre» szavaival, valamint az előtte álló mondat «előzetesen» szavával szintén kétségtelenné teszi a különbséget az első és harmadik bekezdésbeli «helyettesítés» között. Mert a míg

amott a közjegyző a kamara «előleges» beleegyezésének a helyettes részére való megnyerése czéljából «a helyettes nevét és lehetőleg a helyettesítés időtartamát a kamarának bejelenteni köteles», tehát mindezt «előre», *a kamarai beleegyezés előtt* egyenesen «e végre» kell megtennie, addig emitt, miután a kamara «előleges beleegyezését a helyettes részére a jövőben szükséges helyettesítésekhez már előre megkapta, «e végre» az «előleges» bejelentésre szükség nincsen. «Azonban» igenis köteles a közjegyző «a helyettesítés szükségének bekövetkeztét és annak megszűntét», vagyis a *már megtörtént helyettesítést* a kamarának *utólag*, esetről-esetre, vagyis a hánszor ez megtörtént, bejelenteni. Végül, hogy a novella 6. §-ának a grammatikai magyarázatát befejezzük — annak a negyedik bekezdése akként rendelkezik, hogy «A helyettesítésről és annak megszűntéről az illető kir. törvényszék, járásbiróság és gyámhatóság a közjegyzői kamara által értesítendő». Ez a kétféle helyettesítés esetében nem jelenthet egyebet, mint azt, hogy az első bekezdésben szabályozott «rendkívüli», vagy ha jobban tetszik, «időleges» helyettesítés eseteiben ez az értesítés minden egyes helyettesítési esetben — mert ez mindegyike a kamarának előlegesen lesz bejelentve, és mert a helyettesek személyei ily helyettesítéseknél változók lehetnek — külön-külön megteendő; míg ellenben a «rendes» vagy ha jobban tetszik «állandó» helyettesítés esetében, miután a kamara «előleges» beleegyezése egyszersmindenkorra szól és csak akkor ér véget, ha az állandó helyettesítés megszűnik, tehát, ha a helyettes alkalmazásából kilép: az értesítés csak az állandó helyettesítés kezdetén és végén történik meg. Megerősíti ezt két körülmény. Az, hogy sem az «előzetesen» sem az «esetről-esetre» szavakat a törvény itt az «értesítendő» szó előtt nem használja, hanem egészen általánosságban disponál.

Mielőtt a helyettesítésről szóló többi szakaszokra áttérnénk, a helyettesítés fogalmának a teljes megállapíthatása végett, még egy szónak az értelmével kell tisztába jönnünk: s ez a szó a «távollét». Mit értsünk «távollét» alatt? A közjegyzőnek az irodahelyiségétől, avagy a székhelyétől való távollétét-e? Első tekintetre ezt az utóbbit látjuk a megfelelőbbnek. Pedig ebben a föltevésünkben határozottan tévednénk. Mert, ha a «távollét» fogalmának a lényeges attributumát a székhelynek az elhagyása

képezne, akkor a közjegyzői díjtörvény (1880:LI. t.-cz.) 18. §-ának abbéli rendelkezése, hogy a fél kívánatára az «irodahelyiségén kívül székhelyén teljesített» ügyletért a közjegyzőt «1 frt távozási díj is» illeti, a közjegyzői törvénnyel ellentétben állana, a mit a díjtörvényről, mint a közjegyzői törvényt kiegészítő, ezzel szerves összefüggésben álló törvényről föltételezni egyáltalában nem szabad. Következésképen, ha a közjegyzőt az irodahelyiségén kívül, de székhelyén teljesített ügyletért «távozási» díj illeti: minden kétségen fölül áll az, hogy a közjegyzői törvény a «távollét» fogalma alatt nemcsak a «székhelynek», hanem már az «irodahelyiségnek» az elhagyását is kell hogy értse. De következik ez onnan is, hogy ha a «távollét» alatt a törvény valójában csak a székhelyről való távozást értené: akkor, a betegség esetét kivéve, p. o. a budapesti közjegyző csak úgy helyettesíthetné magát, hogy ha székhelyét, Budapestet, tényleg elhagyja, a mi köztudomás szerint nem így van. A közjegyző, mihelyt nincsen irodahelyiségében, «távol van». Tehát helyettesítheti magát akkor is, ha székhelyén marad, de irodahelyiségéből «távozott». A «távollét» ezen törvényes fogalmának egy további folyománya még az is, hogy a «távollét» időtartama lehet rövidebb vagy hosszabb. Lehet egy órára terjedő, de lehet napokra terjedő is. Idevág a közjegyzői törvény 52. §-a, mely szerint a közjegyző «három napnál» nem hosszabb időre elhagyhatja székhelyét, a nélkül, hogy erről jelentést tennie kellene. Ha van rendes (állandó) helyettese, ez őt, minden «előleges» jelentés nélkül fogja ez alatt az idő alatt helyettesíteni. A három nap leteltével a közjegyző székhelyére visszaérkezvén, a szükségessé vált helyettesítés «bekövetkeztét és megszüntét» a kamarának be fogja jelenteni. De ha ez alatt a három nap alatt a helyettesítés nem vált szükségessé, mert nem fordult elő egyetlen egy közjegyzői ügylet sem, akkor természetesen elmarad a bejelentés is. Ha három napnál hosszabb, de nyolcz napnál rövidebb időre szándékozik a közjegyző székhelyét elhagyni, akkor erről a kamara elnökének kell jelentést tennie, de ahhoz, hogy az alatt az idő alatt őt rendes (állandó) helyettese helyettesítse, ismét nem lesz szüksége a kamara «előleges beleegyezése», mert hiszen akkor a törvény itt nem «az elnökhöz», hanem «a kamarához» utasítaná a közjegyzőt a jelentés megtételével. Ha a közjegyző nyolcz napnál is hosszabb

időre akarná székhelyét elhagyni, «távozási engedélyre» van szüksége. Ezt hat hétre terjedő időre a kamara adhatja meg csupán. Ebben az esetben tehát a közjegyzőnek a kamarához kell fordulnia, de ha van rendes helyettese, megint nem a helyettesítéshez való «előleges beleegyezés» céljából, hanem csupán a «távozási engedély» megadása végett. Hat hétnél tovább terjedő «távozási engedélyért» már magához az igazságügy-ministerhez kell folyamodnia, de ismét nem «a helyettesítéshez» való «előleges beleegyezés», hanem csak a «távozási engedély» végett. Ezt megnyervén, a kamarának jelentést teend, hogy «távolléte alatt» őt az ő rendes helyettese «fogja» helyettesíteni. A törvény 52. §-ának a novella 5. és 6. §-aival való egybevetése is tehát kétségtelenné teszi, hogy a «helyettesítés»-hez nem minden esetben van szükség a kamara «előleges» beleegyezésére. Mert ha a törvény azt akarná rendelni, akkor először egyáltalában meg sem engedhetné a közjegyzőnek azt, hogy három napig székhelyét *minden jelentéstétel nélkül* elhagyhatja; másodsor a nyolcz napra terjedő távozás bejelentését nem a kamara «elnökéhez», hanem magához a «kamarához» utasítaná. Összefoglalva a «távollét»-ről mondottakat, a törvény alapján constatálhatjuk, hogy «távollét» alatt a törvény a közjegyzőnek az *irodahelyiségéből* való távollétét érti, akár hagyta legyen el székhelyét, akár nem. Következésképen terjedhet a «távollét» egy félórára, egy vagy több órára, egy félnapra, egy vagy több napra, hetekre, sőt hónapokra is. A helyettesítés tehát «távollét» esetében kiterjedhet akár egy félórára, akár hónapokra. Időleges (rendkívüli) helyettesítésnél szükséges ehhez a kamara «előleges» beleegyezése; de állandó (rendes) helyettesítésnél a már egyszer s mindenkorra megadott előleges beleegyezés alapján a helyettesítés «bekövetkezte és megszünte» utólag is bejelenthető.

Áttérhetünk immár a többi szakaszokra.

A közjegyzői törvény 22. §-a s a novellának e kiegészítő 7. §-a, a helyettesítés egy másik neméről, a «hivatalos» helyettesítésről rendelkezik. Azokról az esetekről: «ha a közjegyző meghal vagy állomásától felfüggesztetik, elmozdítatik, áthelyeztetik vagy visszalép, úgyszintén ha az előbbi szakaszok szerint *helyettes nem ajánlott*». Ezekben az esetekben a kamara «hivatalból» rendel helyetteset. Ez a helyettes abban különbözik a

többtől, hogy, a mennyiben nem közjegyző, a törvény 14. és 15. §-ában kivánt föltételeket teljesíteni és törvényszerű biztosítékot letenni tartozik (nov. 8. §.). A 22. §. rendelkezéséből következik, hogy *ha a közjegyző helyettes ajánlott, s a kamara azt elfogadta, a helyettesítés szükségének a bekövetkezte esetében «hivatalból» nem intézkedik.*

A közjegyzői törvény 24. §-a arról rendelkezik, hogy a helyettes miként írja alá az okiratokat és kiadványokat, t. i. «a helyettesítési rendelvénnyre» való hivatkozással. Ez épen úgy áll a rendes helyettes részére egyszer s mindenkorra kiadott *általános* helyettesi rendelvénnyre, valamint a rendkívüli (időleges) helyettes részére esetről-esetre kiadott *különös* rendelvénnyre. Ha minden esetre különös rendelvénnynek a kibocsátását contemplálta volna a törvény, akkor itt nem lett volna elég egyszerűen «a helyettesítési rendelvénnyről» szólania, hanem úgy kellett volna mondani, hogy «az *illető* helyettesítési rendelvénnyre való hivatkozással írja alá».

Ugyanez a szakasz megállapítja egyúttal a közjegyző és helyettese működésének a *kizárólagosságot* is, a midőn kötelezőleg kimondja, hogy «míg a helyettesítés tart, azon közjegyző, a ki helyettesítve van, nem végezhet közjegyzői teendőket». Igaz ugyan, hogy *expressis verbis* a törvény csak a közjegyzőről szól, a ki helyettesítve van, és nem a helyettesről, ha a közjegyző helyettesítve nincsen és működik; a mi a törvényszerűség pongyolaságára vall, és arra szolgálhatna ürügyül, hogy a helyettes olyankor is vegyen föl közokiratot a maga neve alatt, ha a közjegyző helyettesítve nincsen. De ennél még nagyobb hibája a törvénynek, hogy ezt a szakaszt, illetve ennek most említett rendelkezését, nem helyezte a 68. §. sanctiója alá és nem fosztja meg az ilyen közjegyzői okiratot a közokirat erejétől. Ez a mulasztás semmivel sem menthető és a novella szerkesztőit is terheli, a mennyiben azt pótolni nem igyekeztek. No de maradjon ez egy újabb novelláris intézkedésnek föntartva. Térjünk vissza a «kizárólagosság» elvéhez, a mely az egész helyettesítési rendszernek a leglényegesebb kérdése.

Láttuk, hogy a helyettesítés, különösen a rendes helyettesnél, előre meghatározható időtartamhoz kötve nincsen. A rendkívüli (időleges) helyettesnél is csak azért nem szorítkozhatik az rövidebb időre (egy napra, vagy órákra), mert ennél a külön

helyettesi rendelvénnynek a kamara előleges beleegyezésével való kibocsátása több időt venne igénybe, mint a mennyire maga a helyettesítés terjed. Ha tehát a helyettesítés «távollét vagy betegség» miatt csak egy órára vagy egy félórára terjed, mert hiszen irodahelyiségéből a közjegyző ilyen rövid időre is «távol lehet», akkor a «kizárólagosság» természetesen erre a rövid időre is fönn kell hogy álljon, vagyis a közjegyző ezen rövid «távolléte» alatt sem végezhet közjegyzői teendőket. A miből következik, hogy ha a közjegyző «közjegyzői teendők» végett távozott irodahelyiségéből, a helyettes ez alatt az idő alatt nem végezhet közjegyzői teendőket (bár mint föntebb láttuk, erre a törvény *expressis verbis* nem tartalmaz rendelkezést). Hogy ez a «kizárólagosság» miképen óvható meg és miképen ellenőrizhető, az már csak tisztán technikai kérdés, a mely a törvényengedte helyettesítés jogát nem csorbíthatja. Legegyszerűbben úgy ellenőrizhető, ha a helyettes azon a napon, a melyen a közjegyző is vett föl közokiratot, a helyettesítéssel fölvevett közokirat keltezésénél még külön föltünteti azt a fél- vagy egész órát, avagy több órát, a mely alatt azt fölvette, és a közjegyző a kamarához intézett abbeli jelentésében, melyben a szükségessé vált helyettesítés «bekövetkeztét és megszüntét» jelenti, ugyancsak a most említett fél- vagy egész órát, avagy több órát jelzi, mint azt az időtartamot, mely alatt azon a napon az ő rendes helyettese őt helyettesítette. Azok a közjegyzői okiratok, a melyeket azon a napon a helyettes által felvett közokiratig már fölvevett, épen úgy kapnak *befejezésük után azonnal* ügyszámot, mint a helyettes által a közjegyző nem hivatalos távollétében fölvevett közjegyzői okirat, és mint a közjegyző által ezen nem hivatalos távollét után ismét fölvevett közjegyzői okiratok: következésképen az ügyszámok egymást követő sorrendje egymagában már föltünteti a közjegyző és a helyettes működésének az egymásutánját, tehát biztosítja a «kizárólagossági elvnek» a megóvását.

A novella 9. §-a a helyettesítésnek a negyedik fajtát teremti meg: a «szükségbeli» helyettesítést. Eddig ugyanis megismertük: az «időleges» vagy «rendkívüli», továbbá az «állandó» vagy «rendes» és a «hivatalos» helyettesítések eseteit. Ezeket kiegészíti a «szükségbeli» helyettesítés. Mert addig is, a míg a közjegyzői kamara akár abból az okból, mert az *illető* közjegyző

nála sem időleges, sem állandó helyettest nem jelentett be, akár mert a közjegyző meghalt, állomásától fölfüggesztetett, elmozdított, áthelyeztetett vagy visszalépett, «hivatalos» helyettest nem rendel, a közjegyzői teendők nem szünetelhetnek. De nem szünetelhetnek a közjegyzői teendők akkor sem, ha a közjegyző bármily ok miatt eljárni akadályozva van és helyettese vagy székhelyén más közjegyző nincsen, a ki azokat elvégezhesse. Ugyanazért úgy rendelkezik a novella 9. §-a, hogy ezekben az esetekben, de csak ha az úgy «halasztást nem szenvedhet» (tehát szükség esetén) a közjegyző székhelyén lévő kir. járásbiróság vezetője végzi a közjegyző hatásköréhez tartozó teendőket, kivételével a fordításoknak, azok hitelesítésének, az okiratok és értékneműek közjegyzői őrizetbe vételének és a birói vagy gyámhatósági megbízásoknak. Állapodjunk meg egy kissé ennél a szakasznál. A sok casuistikából, melyek itt ebben az egy mondatban összehalmozva látunk, a mi szempontunkból csak egy bír értékkel, és ez az az eset: «ha a közjegyző bármely ok miatt eljárni akadályozva van és helyettese nincsen». Mit jelentenek ezek a szavak? Kétségen kívül azt, hogy ha a közjegyző bármily ok miatt eljárni akadályozva volna és helyettese van, akkor nem a kir. járásbiróság vezetője, hanem ez a helyettes végzi a közjegyzői teendőket. Ime maga a törvény ad megbízást a helyettesnek, hogy «ha a közjegyző bármily ok miatt eljárni akadályozva volna», végezze a közjegyzői teendőket. Itt a törvény más helyettest, mint rendes (állandó) helyettest nem érthet. Mert, mint föntebb (nov. 6. §.) volt alkalmunk meggyőződni, ez már a kamaránál «előzetesen» tett bejelentése alkalmával nyer attól egy oly értelmű rendelvényt, mely szerint ő az illető közjegyzőt «távollét vagy betegség esetében helyettesíteni fogja». Ezt erősíti meg és terjeszti itt ki a törvény a «bármily ok miatt» bekövetkező esetekre. Az időleges (rendkívüli) helyettesre ez nem volna alkalmazható, mert ennél, mint a novella 6. §-ánál láttuk, a közjegyző *köteles* a kamara «előleges» beleegyezését — melyet az ilyen «előzetesen» be nem jelentett helyettes a kamarától még nem kapott — kérelmezni és lehetőleg a helyettesítés időtartamát is előre bejelenteni. Miképen tehetné ezt meg a közjegyző, ha valami előre nem látott hirtelen támadt ok miatt székhelyéről azonnal távoznia kellene? Hiszen míg a kamara «előleges» beleegyezése az idő-

leges (rendkívüli) helyettes részére megérkezik, melynek a kibocsátása okából előbb, még pedig távolabb eső székhelyükre való tekintettel, a választmányi tagoknak legkevesebb 5—6 napra rendes kamarai ülést kell összehívni, épen egy hét telik el, a mely idő alatt az időleges helyettes nem működhetik, de a mely időnek a leteltével talán rég meg is szűnt az az előre nem látott ok, a mely miatt a közjegyző székhelyét elhagyni volt kénytelen, és most minthogy visszatért és hivatalos működését ismét megkezdheti, a helyettesítés egyszerűen fölöslegessé vált. Elgondolható-e a törvénynek ez a rendelkezése a mi föltevésünk nélkül, mely szerint, ha van a közjegyzőnek rendes helyettese, ez «előleges» bejelentés nélkül is végezhet közjegyzői teendőket, és mely szerint a helyettesítésnek ily esetben történt bekövetkeztét és megszüntét a közjegyző a kamarának utólag bejelentheti? Nem-e legközelebb fekvő, legtermészetesebb értelme a novella 9. §-ának az, hogy az ilyen helyettesnek *egyenesen törvényes megbízása* van ahhoz, hogy ilyen esetben a közjegyzőt helyettesítse? Hiszen ha a rendes helyettesnek a helyettesítését is minden esetben «előre» be kellene jelenteni, milyen nevetni való absurdumra vezetne a 9. §-nak ez a rendelkezése? Azzal kezdi ez a törvényszakasz, hogy: «addig, a míg a közjegyzői kamara helyettest nem rendel» a járásbiróság vezetője végzi a közjegyzői teendőket. Ebből az következne, hogy a míg a kamara rendelvénye meg nem érkezik, a rendes helyettes sem kezdheti meg az ő működését.

Igen ám, de ki végezze hát a kamarai rendelvény megérkezéséig a közjegyzői teendőket, ha ugyanannak a szakasznak, de sőt ugyanannak a mondatnak a második része a járásbiró működését csak a mellett a másik föltétel mellett engedi meg, ha «a közjegyzőnek helyettese nincsen?» Van tehát a közjegyzőnek egy helyettese, de ez nem kezdheti meg a működését, a míg a kamara rendelvénye, esetleg egy hétig nem jön meg; és ott van a járásbiró, de ez meg nem végezhet közjegyzői teendőket, mert a közjegyzőnek van helyettese. Hát nem nevetni való absurdumra vezetne a novella 6. §-ának olyan értelmezése, hogy a rendes (állandó) helyettes sem kezdheti meg az ő működését külön erre az esetre hozandó előleges kamarai rendelvény nélkül?! Nem, ilyen absurdumot a törvény nem akarhat; és épen ez okból nem akarhatja azt sem, hogy a

rendes helyettes ne kezdhesse meg működését mindenesetre külön előre bocsátandó kamarai rendelvénnyel. A novella 9. §-ának ezek a szavai, hogy: «addig, a míg a kamara helyettes nem rendel» nem is a rendes, hanem a törvény 22. §-ában meghatározott «hivatalos» helyettesre, — azok a szavai pedig, hogy: «ha a közjegyző bármily ok miatt eljárni akadályozva van és helyettese nincsen» a rendes helyettesre vonatkoznak, mely utóbbi tényt megerősítik még a vele egy és ugyanazon mondatban loglalt következő szavak: «*vagy* székhelyén más közjegyző nincsen». A «vagy» szó a rendes helyettes a székhelyen lévő «más közjegyzővel» egyenlő kategóriába helyezi; következőképpen, a miként ennek nincsen szüksége külön kamarai rendelvényre, úgy amannak sincsen. Mind a kettő törvényadta jogánál fogva azonnal megkezdheti működését, mihelyt a közjegyző «bármely ok miatt eljárni akadályozva van». Természetes azonban, hogy a «más közjegyző» nem mint helyettes, hanem egészen önállóan, a maga neve alatt veszi föl az «akadályozott» közjegyzőhöz bejött ügyfeleknek a jogügyleteit, a kit ez okból ennek az irodájából, annak a «más közjegyzőnek» az irodájába lesznek utasítandók. Míg ellenben a rendes helyettes az «akadályozott közjegyző» helyett és pecsétje mellett ennek az irodájában veszi föl a kívánt közjegyzői okiratokat, a kamarától «előzetesen» nyert rendelvényre való hivatkozással. És természetes az is, hogy míg a «más közjegyző» ebbeli működése nem képezi utólagos bejelentésnek a tárgyát sem, addig a rendes helyettes által teljesített helyettesítés a kamarának utólag bejelentendő lesz.

A közjegyzői törvény 22. és 24., valamint a novella 5., 6., 7., 8. és 9. §-ainak ezen grammatikai magyarázata megadja a mi helyettesi intézményünknek a teljes képét. Az elért eredmény a következőkben foglalható össze:

1. A közjegyzőnek törvényes joga van magát «távollét vagy betegség esetében» helyettesíttetni (nov. 5. §.). Ehhez a kamara engedélyét vagy beleegyezését kérnie nem kell. Sőt székhelyét három napon belül minden jelentéstétel nélkül el is hagyhatja; nyolcz napon belül csak az elnöknek tesz jelentést; azontúl kell csak távozási engedélyt kérnie a kamarától, illetve az igazságügyministertől (törv. 52. §.).

2. A közjegyző maga ajánlhatja helyettesét. Ezt vagy «elő-

zetesen» teszi meg, mely esetben a helyettes, ha a kamarának ellene kifogása nincsen, ettől igazolványt nyer, mely szerint a közjegyzőt «távollét vagy betegség» esetében helyettesíteni fogja, a közjegyző pedig a helyettesítés szükségének a «bekövetkeztét és megszüntét» jelenti be esetről-esetre a kamarának (nov. 6. §. harmadik bekezdés). Ez a rendes (állandó) helyettes.

3. Ha a közjegyző «előzetesen» nem jelentett be a kamarának helyettesét, akkor a helyettesítéshez köteles a helyettesnek a nevét és lehetőleg a helyettesítés időtartamát a kamarának esetről-esetre írásban «előre» bejelenteni. Ebben az esetben a helyettes működését nem kezheti meg előbb, a míg a kamara rendelvénye az ő számára meg nem érkezik (nov. 6. §. első bekezdés). Ez a rendkívüli (időleges) helyettes.

4. Ha a közjegyző meghal vagy állomásától felfüggesztetik, elmozdítottatik, áthelyeztetik, vagy visszalép, úgyszintén ha helyettesét nem ajánlott, a kamara «hivatalból» rendel helyettesét (törv. 22. §., nov. 7. §.). Ez a «hivatalos» helyettes.

5. Addig, a míg a kamara helyettesét nem rendel, valamint akkor is, ha a közjegyző bármily ok miatt eljárni akadályozva van és helyettese vagy székhelyén más közjegyző nincsen, a közjegyző székhelyén lévő járásbiróság vezetője végzi a közjegyzői teendőket (nov. 9. §.). Ez a «szükségbeli» helyettes.

Dr. Blum Béla, pécsi kir. közjegyző.

(Befejezés következik.)

A tőzsde illetékessége perenkívüli ügyekben.

A tőzsdereform tárgyában ülésezett enquête sok mindenfélére kiterjesztette figyelmét, csak arra a hatáskörre nem, a mit a tőzsde magának szokásai révén a perenkívüli ügyekben vindikál. Hiszen lehet, hogy a tőzsde hatásköre a peres igazságszolgáltatásban sokkal jelentőségteljesebb, de, hogy a perenkívüli térre tartozó tevékenysége sem eddig, sem ezen legújabbii enquête alkalmával még csak észrevétel tárgyát sem képezte, azt még sem annyira ezen tevékenység közömbös vagy jelentőség nélküli voltának, mint inkább jó részben azon kar apathiájának kell betudnunk, melylyel a tőzsde a szóban forgó peren-

kívüli ténykedések ellátásában concurrál, a mely karnak — a saját magunkénak — a törvény az illető ténykedések ellátását feladatává s kiváltságává tette s a mely karnak ennél fogva, ha hivatását kissé magasabb szempontból fogja fel, kötelességében áll, hogy a reá bízott jogszolgáltatási ág integritása felett őrködjék, fejlődését előmozdítani, hátrányait elhárítani törekedjék.

Az úgynevezett kereskedelmi óvástételeket tartjuk ezúttal csak szemünk előtt, melyek közjegyzői törvényünk terminológiája szerint az értesítvények fogalma alá esnek. Ezekre vonatkozólag a tőzsdei szokások a következő hatáskört állapítják meg a tőzsde javára:

«81. §. Az átadás, illetve átvételbeli késedelem legkésőbb az annak beálltát követő legközelebbi hétköznap délutáni öt órájáig óvással megállapítandó.

83. §. Az óvástétel Budapesten a tőzsde titkári hivatala útján, egyebütt kir. közjegyző s oly helyeken, hol ilyen nem székel, az illetékes bíróság által eszközöltetik. Egyébként nem Budapesten teljesítendő szerződéseknél is emelhető óvás írásbeli vagy távirati megkeresés által a tőzsde-titkári hivatal útján.

Az óvás, tekintet nélkül az ellenféllel való közlése időpontjára, megtételekor hatályossá válik.»

Látható ezekből, hogy a tőzsde törvényhozója a parlament konyháján kuktáskodott. Rendelkezéseinek modora, hangja teljesen a hivatalos törvényhozóra vall, tárgya mindenképen az ez utóbbinak fentartott térről való. Belemarkol a magánjogokba, rendelkezik a jogszolgáltatás felett és, a mi leginkább megdöbbenő, az igazi törvényhozó rendelkezéseivel egyenesen ellentett értelemben.

Honnan vette a tőzsde ehhez való jogosultságát? Szakaszokba szedett szokásainak semmiféle törvény nem tulajdonít különös erőt, még avval a tisztán formális és kötelező erő szempontjából teljesen közömbös elismeréssel sem bírnak, mely valamely törvényes hatóság részéről nyert jóváhagyásban vagy megerősítésben nyilvánul.

Ime, a mit Félegyházy Ágost («A budapesti árú- és értéktőzsde árúüzleti szokásai». Budapest 1883.) keletkezésökről előad:

«A Budapesti árú- és értéktőzsde legutóbbi keletű szokásai az 1876. évből valók; ezek magukban foglalták úgy az értéküzletre, mint az árúüzletre vonatkozó általános határozatokat

s azonkívül az egyes árúcikkek tekintetében fennálló különös üzleti feltételeket.»

«Ezen szokások több irányban mutatkozó hézagait és hiányait a tőzsdetanács esetről-esetre, kisebb módosítások által igyekezett pótolni, míg végre ezen módosítások tetemesen felsaporodott száma, valamint az 1880. május 10-én az értékpapírok, — külföldi váltók- és valutákkal való üzletre nézve életbe lépett különös szokások, melyek a régieknek úgy az értéküzleti, mint az árúüzleti szakra kiterjedő közösségét felbontottak, elodázhatlanná tevék az árúüzleti szokások gyökeres módosítását, illetőleg új szokások kidolgozását. E célból a tőzsdetanács 1881. év őszén egy külön bizottságot küldött ki kebeléből, mely a tényleg s részben a régi usanceok mellett kifejlődött üzleti szokások, valamint a külföldi s különösen a bécsi tőzsde és az ugyanottani gabona- és liszt-tőzsde legújabb keletű usanceainak figyelembe vétele mellett rövid idő alatt elkészítette az árúüzleti szokások általános határozmányainak tervezetét.»

«Midőn a képviselőház 1881. évi április hó 6-án tartott 303. ülésében 5477. sz. a. hozott határozatával a m. kir. igazságügy-ministert oda utasította, miszerint a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg intézkedést tegyen az iránt, hogy a budapesti árú- és értéktőzsdénél alkalmazásban levő tőzsde-szabályok átvizsgálás alá vétessenek és a kereskedelmi törvénykönyvvel összhangba hozassanak, a m. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter által 1881. évi november hó 19-én 42761. sz. a. egybehívott értekezlet a tőzsde egyéb szabályai- és szokásaival együtt e tervezetet is beható tárgyalás alá vette s annak eredményeképen azon meggyőződését fejezte ki, hogy ha foglaltatik is a tőzsdei szabályokban némely oly intézkedés, mely a kereskedelmi törvény határozataival összhangzásba nincsen, «a tőzsde sajátos viszonyai s az ott kötött ügyletek természete a kereskedelmi törvénykönyvtől eltérő némely intézkedések meghozatalát igénylik». (Jelentés a budapesti tőzsde szabályai és szokásai megvizsgálásának tárgyában a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszter által megtartott értekezlet eredményéről. Kiadja a földművelés-, ipar-, és kereskedelemügyi m. kir. ministerium. Budapest, 1882. 14. lap.)»

«Az értekezlet megállapodásaihoz képest a tervezet a tőzsdetanács kebelében újabb átvizsgálás tárgyává tétetett, s ez alkalmalmmal főképp arra lett súly fektetve, hogy a szokások szövege szabatosabbá tétessék s az elfogadott jogászi nyelvezettel összhangba hozassék. Az ekkép, inkább formalig, mint a jórészt az értekezlet által is helyeselt belső tartalom tekintetében átdolgozott tervezet a tőzsdetanács 1883. évi február hó 10-én tartott teljes ülésében végleg elfogadtatván, a szokások életbe léptetésének határnapjául 1883. évi márczius hó 1. napja tűzetett ki.»

Tehát az egyetlen összefüggés a tőzsdei szokások és a törvényhozás hivatalos tényezői közt abban áll, hogy a tőzsdeszokások a képviselőház utasítása folytán összehívott értekezlet által megvizsgálva lettek. Ez az értekezlet constatálta, hogy a tőzsdeszokások a kereskedelmi törvénnyel ellentétben állanak s kifejezte abbéli nézetét, hogy a tőzsde sajátos viszonyai a kereskedelmi törvénykönyvtől eltérő némely intézkedések *meghozatalát igénylik*; de ez a meghozatal nem történt meg, a megbízott minister jelentése irattárba került, a törvényhozás intézkedéseket a javasolt értelemben nem tett, a tőzsde pedig bele nyugodott ebbe s a szokásokat «életbe léptette».

A fentidézett két szakaszra vonatkozólag, különösen az érintett hivatalos jelentés, a következőket tartalmazza:

«A tőzsdei szokások és pedig az áruüzletre szólók 67. és következő, az értéküzletiek pedig 13. és következő §§-aiban akkép intézkednek, hogy a szerződés nem teljesítése esetében óvás teendő a tőzsdei jogszokásokban meghatározott jogi következmények terhe alatt.»

«Ez az eljárás több értekezleti tag felfogása szerint a keresk. törvény szavaival, de még inkább szellemével ellentétesnek látszik, mert a kereskedelmi törvény 357. §-a ugyan azt mondja, hogy mindegyik félnek jogában áll a másik késedelmét ennek költségén óvási okmánynyal igazolni, de ezen jog, vagyis az óvástétel lehetősége a tőzsde szokásai által oly kötelezettséggé emeltetik, melynek elmulasztása bizonyos esetekben a szerzett jogok vesztésével jár; már pedig a kereskedelmi törvény értelmében az óvásnak az a hatása nem ismeretes, s így a szokások oly értelemben intézkednek, a mely által a kereskedelmi törvény szelleme szerint fennálló jogok a szóban levő formalitás

mellőzése folytán megszüntetnek. De ellenkezik az óvástételre vonatkozó intézkedés más törvényeinkkel is, a mennyiben az óvástételre Budapesten a tőzsde titkári hivatalát, azonkívül pedig a közjegyzőket és a bíróságot jelöli ki; már pedig a tőzsdei titkári hivatalt hatósági jelleggel felruházni, illetőleg annak hatósági functiókat tulajdonítani, továbbá bíróságokat, vagy közjegyzőket oly teendőkre kötelezni, a melyekről a róluk szóló törvények hallgatnak, a tőzsdetanács egyszerű határozata által nem lehet. Végül az óvástételnek gyakorlati jelentősége is kétségbe vonatott, mivel mindenki tetszése szerint bármit is vehet vagy vétethet fel óvásába, miután az óvás felvétele iránt szabályozó intézkedések nincsenek, sőt ily intézkedések a számtalan üzletek különböző alakulása mellett nem is tehetők.»

«Ezzel szemben utalás történt arra, hogy a keresk. törvény az óvástétel lehetőségét kimondja, s ha másrészt a felek az által, hogy a tőzsde bíraskodásának magukat alávetve, jogaik érvényesítését az óvástételtől függővé teszik s így a jogvesztés módzatait saját akaratak szerint kikötik: a tőzsde ezen szokása a keresk. törvénnyel ellentétesnek nem mondható. Nem vonatott ugyan tagadásba, hogy hatósági joggal való fölruházása valamely hivatalnak s ez esetben a tőzsdehivatalnak, tulajdonkép a törvényhozás teendője, de az óvástétel korántsem tekintendő oly hatósági functionak, a milyennek talán a szó jelentőségénél s főképp annak váltójogunkban elfogadott értelménél fogva bírni látszik.»

«A tőzsdén kívánt óvástétel nem más, mint egyszerű bejelentése annak, hogy valamely tény bekövetkezett vagy be nem következett, pl. hogy az illető gabnamennyiség szállításra készen áll, de az átvevő nem jelentkezett, vagy hogy az átvételre kiküldöttnek a szállítandó gabna át nem adatott, hogy az árú átvehető nem volt, mert a mustrának nem felelt meg stb. A tőzsde hivatala ezeket a tényeket egyszerűen tudomásul veszi és az óvásokat feljegyzi. Maguk a közjegyzők és járásbírák is csak ily tényeket igazolnak, illetőleg tanúságot adnak azokról.»

«Az óvástétel ezek szerint egyszerű admonitio vagy interpellatio, melyhez a gyakorlati élet annyira hozzászokott, hogy nem volt eset reá, miszerint az óvástétel fölvétele nehézséget okozott volna, sőt gyakori az eset, hogy egyszerre több óvás is felvétetik.»

«Különben is az óvástétel is a tőzsdebiróságnak eljárását nagyon megkönnyíti, mert oly okmányokat szolgáltat rendelkezésére, a melyek még a per tulajdonképeni megkezdése előtt bizonyos tények iránt bizonylatokat tartalmaznak s így sok esetben az utólagos szemléket és sok fáradsággal járó fölvételeket mellőzhetőkké teszik.»

Teljesen egyetértünk a «több értekezleti tag» felfogásával abban, hogy a tőzsde szokások szóban forgó szakaszai a kereskedelmi törvény szavaival és szellemével is ellentétben állanak. Ez különben, mellesleg megjegyezve, nemcsak az idézett, hanem a többi szakaszok nagy részéről is áll. Csak avval nem értünk teljesen egyet, a mit az a «több tag» a 83. szakaszon kifogásolt. Annak a szakasznak nemcsak az a hibája, hogy a tőzsde titkári hivatalát «hatósági jelleggel felruhazza»; az pedig egyáltalán nem, hogy «bíróságokat vagy közjegyzőket olyan teendőkre kötelez, a melyekről a róluk szóló törvények hallgatnak». Ha ebben az utóbbi körülményben nyilatkoznék meg a szóban forgó rendelkezés jelentősége, akkor a fölött bízást napirendre lehetne térni. Annak tényleg semmi következése és jelentősége nem volna, ha a tőzsde «bíróságokat vagy közjegyzőket teendőkre kötelezni» akarna. A szakaszban foglalt törvényellenesség ellenkezőleg abban nyilvánul, hogy míg egyrészt tényleg «a tőzsde titkári hivatalát hatósági jelleggel ruházza fel» vagy helyesebben mondva, a tőzsde-titkári hivatalát jogszolgáltatási teendőkkel bízva meg, a mire a tőzsdének semmi jogosultsága nincs, mert az ilyen megbízás a törvényhozás kiváltsága; másrészt ugyanezen rendelkezés által az illető jogszolgáltatási teendőket attól a forumtól elvonja, melyre azokat a törvényhozás bízta, t. i. a közjegyzőségtől. Téves az, hogy a közjegyzői törvény «hallgat» ezekről a teendőkről. Ezek a teendők részint ténytanúsítások, részint értesítvények s mint ilyenek a közjegyzőségnek speciális és kizárólagos hatáskörébe vannak utalva. Senki ebben az országban, magát a törvényhozást kivéve, nincs jogosítva ezeket a teendőket a közjegyzőnek hatásköréből kivenni, vagy mellette más valakit is ezeknek a teendőknek ellátásával megbízni. Ezen elvi szempont mellett egészen mellékes, hogy az «óvásnak gyakorlati jelentősége kétségbe vonható»-e, vagy nem. Az, hogy valamely jogszolgáltatási teendő gyakorlati jelentősége kevés, még nem állapíthatja meg bár-

kinek a jogát ahhoz, hogy az ilyen teendőt magának arrogálja. Nem is áll pedig, hogy ezeknek az óvástételeknek kevés volna a gyakorlati jelentőségük. Már, hogy a tőzsde magának kívánja őket, lerontja az ilyen állítás valószínűségét. Tényleg tudjuk, hogy ezek az óvástételek — valósággal ténytanúsítások és értesítések — igen fontos jogi mozzanatoknak, pl. az átadás vagy átvételbeni késedelemnek, teljesítésre való felhívásnak vagy készségnek stb. hiteles alakban való bizonyítását tartalmazzák s mint ilyenek a felforgó jogviszonyra s az esetleg keletkező perre nézve döntő jelentőségűek lehetnek.

Ha már azoknak, a kik aggályosaknak találták a tőzsde szokásokat, ilyen tökéletlen volt a jogászai lelkiismeretük, a szokások védői részéről szinte heretikus argumentumokra lehetünk elkészülve. S ebbeli várakozásunkban nem is csalódunk. Ez utóbbiak arra «utaltak», hogy a kereskedelmi törvény az óvás *Lehetőségét* kimondja s hogy másrészt a felek a tőzsde biráskodásának magukat alávetvén, jogaik érvényesítését az óvástételtől függővé teszik s «így a jogvesztés módozatait saját akaratauk szerint kikötik». A mi magyarrá fordítva bizonyára annyit akár mondani, hogy bár a kereskedelmi törvény az óvást csak javasolja, a tőzsde-szokások pedig jogvesztés terhe mellett megparancsolják, a fél jogain, a ki az óvást elmulasztja, csorba mégis nem esik, mivelhogy ő a tőzsde biráskodásának magát önként alávetette.

Evvel az igazán mustraszerű okoskodással (rossz értelemben) érdemes behatóbban foglalkozni. Mindenekelőtt nagyítóüveg nélkül is látható a különbség a között, mikor a törvény az óvást csak úgy állítja oda, mint a felek jogát, mintegy figyelemzetőleg, javaslólag, a nélkül, hogy megtételéhez vagy elmulasztásához különös következményeket kötné, s a közt, mikor a szokások az óvást úgy írják elő, mint a felek köteleességét, «mint a késedelem következményei előidézésének szükségszerű előfeltételét» (i. h. 69. l), melynek elmulasztása egyebek között: «a kötelevek forgatói és engedményezői, úgyszintén a kezesek elleni visszkereseti jog fentartása végett okvetlenül szükséges» (87. §), nem szólván az egyéb következményekről (84., 85., 86., 88. és 89. §), melyeknek itt a kérdés terjedelmessége miatt tárgyalásába nem bocsátkozhatunk.

Mikor a kereskedelmi törvény az óvást kötelezőleg elő nem

írja, bizonyára nagyon tudja, miért teszi. Igen nagy különbség van a váltónál és a kereskedelmi ügyleteknél előforduló jogviszonyok között. Amott az elfogadás vagy fizetés hiánya magában álló, egyszerű félreismerhetetlen ténye könnyűszerrel és minden complicatio veszélye nélkül tehető meg bizonyos szigorú jogkövetkezmények döntő mozzanatává. A váltói jogszabályok kivételes voltára a fél már a váltó különös alakja által is figyelmeztetésre lesz téve, azonfelül a váltói szigor veszélyeinek ellensúlyozásáról a váltóbeli cselekvőképesség korlátozása által hathatósan gondoskodik a törvény, mely különben a váltónál bízvást támaszkodhatik arra is, hogy annak jelentősége, szabályai, veszélyei mélyen behatoltak már a köztudatba, a gazdaságilag legalsóbb osztályok előtt is ismeretesek.

Ellenkezőleg a kereskedelmi ügyleteknél, tekintve azok végtelen változatait, furfangjait, bonyodalmaikat, a lényegtevő jogi mozzanatok és tények felismerése és igazolása sokkal nehezebb, semhogy a törvény a felek összes jogait megnyugvással helyezhette volna arra az egy ingatag, sem elméletileg, sem gyakorlatilag meg nem állapodott pontra, melyet az óvás képvisel; annál kevésbé, mert az 1870:II. t.-cz., valamint később az 1881:LIX. t.-cz. 94. szakasza alapján a kereskedelmi ügyletek a rendes bíróság ítélkezése alól elvonattak legtöbb esetben még olyan szerződő felekre nézve is, a kik maguk nem kereskedők s a kiknek nemcsak az ismeret körébe, hanem még jogérzetébe sem hatoltak be azok a különös szabályok, melyek a kereskedelmi forgalomban az enyém-tied fölött határoznak.

Abból tehát, hogy a kereskedelmi törvény az óvás lehetőségét megadja, nem lehet arra következtetni, hogy a törvény szelleme az óvási kényszernek kedvez; kedvez az óvásnak, mint processualis segédeszköznek, de nem kedvez, sőt határozottan visszautasító a magatartása az óvással, mint jogdöntő ténynyel szemben.

De a szóban forgó érvelés még nem ezen a ponton esztan. Azt kellene igazolnia szemben a felmerült kifogásokkal, hogy a kereskedelmi törvénytől eltérő, avval ellentmondó jogszabályok meghozatala s kötelező fentartása jogos dolog volt a tőzsde részéről; s ennek igazolásául él avval az érveléssel, melyre hamarosan nem tudnánk illő jelzőt találni, hogy t. i. «a felek

az által, hogy a tőzsde bíraskodásának magukat alávetve, jogaik érvényesítését az óvástételtől függővé teszik s így a jogvesztés módzatait saját akarataik szerint kikötik».

Eltekintve attól, hogy nem minden esetben a felek önkényes megegyezése alapítja meg a tőzsdebírói illetékességet (1881:LIX. t.-cz. 94. §. a) pont), az a körülmény, hogy valaki magát a tőzsdebírói illetékességének alávetette, még nem jelenti azt, hogy egyúttal alávetette volna magát a tőzsde külön magánjogának. A tőzsdebírói illetékessége processualis természetű, valamint ennek, úgy bármely más választott bíróságnak vagy kivételes forumnak való alávetés csak annyira jogosítja az a különbírói jogot, hogy saját különös eljárás szabályait alkalmazza, nem pedig arra, hogy az általános érvényűektől eltérő anyagi jogszabályok szerint döntsön.

A tőzsdebírói illetékesség kikötése mellett ott kellene, hogy legyen a tőzsdei szokásoknak elfogadására vonatkozó clausula — a mely soha sincs ott — s még ebben az esetben is e szokásoknak csak azok az intézkedései volnának az egyes konkrét esetekben zsinórmértékül vehetők, melyek tisztán magánjogi természetűek s melyekre nézve a törvény rendelkezéseitől való eltérésnek a törvény szavai vagy szelleme szerint helye lehet. Teljesen ki van zárva még az ilyen terjedelmű alávetés esetén is a tőzsdeszokások azon határozományainak jogérvénye, melyek jogszolgáltatási természetűek, pl. a tőzsde-titkári hivatalnak óvástételi joggal való felruházása.

Csodálatos, hogy úgy a fentidézett ministeri jelentés, mint, — ha belőle az értekezleten felmerült véleményekre következtetni lehet, — az utóbbiak is mindannyian elkerültek egy érv mellett, melyet talán lehetett volna némi kilátással a tőzsdeszokások igazolására latba vetni, s ez magánjogunknak a togszokással szemben általában tanúsított magatartása. Tudjuk, hogy magánjogunk nem oly elutasító a szokásjog irányában, mint a legtöbb európai törvénykönyv. Kivált a theorizáló német codexek, melyeknek a múlt század doctrináiba nyúl a gyökerük, ellenségei a szokásjognak. Az osztrák polgári törvénykönyv valamennyi közt a legridegebb, nemcsak a törvénynyel ellenkező, hanem még a törvényt pótló szokás keletkezését, illetve elismerését is kizárja. Hazánkban, melynek joga javarészen szokásjog, természetes, hogy ez utóbbinak egészen más a rangja.

Ismeretes, hogy íróink legtöbbször a szokásnak magánjogunkban még törvényrontó erejét is elismeri.

Miután pedig a szokás keletkezésében rendszerint nem az egész nemzet, hanem csak bizonyos részének vagy osztályának, melyet gazdasági érdekei a jog valamely ágának különös felkarolására utalnak, közös felfogásából és gyakorlatából sarjadzik, ennél fogva különös kereskedelmi szokásoknak is jogosultsága magánjogunk értelmében kétségbe nem jöhet. Igaz, hogy a mi a kereskedelmi szokásoknak törvényrontó erejét illeti, már ezt a kereskedelmi törvény első szakaszára való tekintettel nehéz volna erősíteni. Míg másrészt való az is, hogy kereskedelmi törvényünk jelesen annak 1-ső szakasza is a német és osztrák törvények ugyancsak 1-ső szakaszának szószerinti fordítása. Már most az osztrákok és németektől, magánjogukat tekintvén, érthető, hogy a kereskedelmi törvényükbe nem vittek be olyan elveket, melyek magánjogukhoz viszonyítva túlságosan radikálisak lettek volna. A mi magánjogunk azonban ilyenmő tartózkodást nem parancsolt s így ha kereskedelmi jogunk önállóan fejlett volna, vagy legalább több önállósággal történt volna meg a németek jogának átültetése, ha inkább saját jogunk szellemére, mint a fordítás hűségére történt volna tekintés, akkor lehet, hogy a magyar kereskedelmi jog a szokás joghatálya tekintetében egy lépéssel még odébb ment volna, bár hogy egyenes törvényrontó erejét elismerhesse a szokásnak, bármely törvényről nehéz elhinni.

Mondjuk, csodálkozunk, hogy a tőzsdeszokások védelmére azok helyett a felemás érvek helyett, melyekről szót tettünk, nem inkább magánjogunk általános elveire és a kereskedelmi törvény első szakaszára történt hivatkozás. Ez a hivatkozás, míg egyrészt a törvényt nem ellenkező szokás joghatályát igazolhatta, másrészt a törvényt ellenkezőnek talán némi mérsékléssel szolgálhatott volna.

Persze az más kérdés, hogy még a törvényt nem ellenkező szokásoknak is rendszeres kodifikálása és kötelezővé tétele igazolható-e? Hisz van egy határ, melyen a szokás megszűnik szokás lenni és lesz írott jog. Mikor a tőzsde a szokásokat paragrafusokba szedi és főképp mikor azok szerint ítélik, tulajdonképp a szokást megszünteti és írott jogot teremt; azon a ponton, a melyen a szokás ily mód megrögzítettik, megszűnik

sajátlagos, jellegzetes volta, t. i. állandó forrásozása a haladó, változó életből, folytonos alkalmazkodása, fejlődése és megújodása; és azon a ponton magára ölti karakterét az írott jognak, mely a megállapodottság, hajthatatlanság s mely erejét már nem közvetlenül az eleven lüktető jogéretből meríti, hanem azon faktortól veszi, a ki hatálylyal felruházta.

Már pedig az ilyen belemarkolás a jogélet mechanizmusába minden rendezett államban a főhatalom kiváltsága s felhatalmazása nélkül senki annak egy csavarát, kerekét se illetheti meg. Így hát a szokásjogra való hivatkozás, még ha alkalmas is volna arra, hogy a tőzsdei szokásokat igazolja, azoknak joghatályát indokolja, nem alkalmas a tőzsde abbéli jogosultságának igazolására, hogy a tőzsdeszokásokat kodifikálja s azokat kötelező erővel felruházza; pedig a kérdés megítélésénél éppen ez volna a lényeges mozzanat. Bármilyen is legyen joghatálya magoknak a szokásoknak, a tőzsde által kodifikált gyűjteményük semmi esetre sem tekinthető egyébnek, mint egyszerű feljegyzésnek, melynek annál kevesebb a jogossága, mennél inkább hozzáköti a tőzsde ítéletét. Jog szerint az ilyen gyűjteményt folyton revideálni kellene, kötelező voltát pedig még a legújabb revisió másnapján sem szabad elismerni.

Mindezekben természetesen csupán a szokások azon részére tekintünk, melyek tisztán magánjogias természetűek. Olynemű szokások, melyek a jogszolgáltatás terére tévednek, semmi esetben és semmi címen nem bírhatnak joghatálylyal. A jogszolgáltatás nem képezheti a szokásjog substratumát. Ezért, bár kötelező erővel bírjon, az a kereskedelmi szokás, hogy óvás hiányában a kereső fél jogvesztessé válik, bárha az ilyen szokás kereskedelmi törvényünk szellemével kiáltó ellentétben van, de olynemű szokás, hogy az óvás felvételére és tanusítására a tőzsde titkári hivatala legyen hivatott, soha hatálylyal nem bírhat, ilyen szokás nem keletkezhetik, szokásjoggá nem válhatik soha. Nem, mint törvénytörő szokás, annál kevésbé mint törvényrontó szokás. Pedig ilyen pretensióval lép föl a tőzsdeszokások 83. szakasza, tekintve, hogy a törvény kijelölte és a megfelelő hatáskörrel felruházta azokat a közegeket, a kik ebben az országban óvások felvételére és tanusítására jogosítva és hivatva vannak. Ha a tőzsdén mindazonáltal befészkelte magát a szokás, hogy a kereskedelmi óvásokat a tőzsde titkári hivatala tanu-

sítsa, az nem usus, hanem abusus. És ezt az abusust nem gyöngíti sem régi kelete, sem nagy kiterjedése. Tapasztalásból tudjuk, hogy a tőzsde titkári hivatala hatáskörét nemcsak Budapestre, hanem az egész országra kiterjeszti. Két Fiumében lakó félnek Fiumében kötött s ugyanott teljesítendő ügyletében az egyiknek levélbeli megkeresése folytán felveszi annak óvását és közli levélben a másikkal. Az óvás karrikaturája az ilyen.

Sürgetjük a tőzsdereform alkalmából ezen abusus eltörlését és megfelelő intézkedéseket arra nézve, hogy a kereskedelmi óvások a törvény ellenére az állam jogszolgáltatási főhatóságának sérelmével a tőzsde titkári hivatala által többé fölvehető és tanúsíthatók ne legyenek.

ELVESZETT MILLIÓK.

A millenniumi év is elmúlt, az 1896-iki zárszámadások lezáródnak. Mindenki, földművesek és iparosok, kereskedők és gyárosok, bankok és hivatalok lázas izgalommal számolnak és nézik: mi a bevétel, mi a kiadás; nézik, mennyi az ügyszám, a restantia, mennyi a kevesbedés, emelkedés, összeállítják az egyenleget, nézik, mennyi a «tartozik», mennyi a «követel» oldal.

E lázas izgalom tán mindenütt legnagyobb az első üzleti év elteltével, mert az első év mérlegéből igen sokat lehet a következő évekre, az üzlet fenn-, vagy fenn nem állására következtetni.

Ily körülmények között van államháztartásunk egyik jövedelmi forrás-ága, az örökösödési illeték is.

Az új örökösödési eljárást szabályozó 1894. évi XVI. t.-cz. 1895. évi január elején életbelépett. Azóta egy év letelven, ezen idő elegendő volt arra, hogy a kir. kincstár megtudhassa, hogy vajjon a régi örökösödési törvényhez képest az új örökösödési törvény folytán több, vagy kevesebb örökösödési illetéket szed-e be?

A régi örökösödési törvény fennállásakor a leltári becsérték az illetéki törvény 64—67. §-ai szerint adó alapján állapított meg, s ha az ekkép kijött érték a forgalmi becsértéknél kisebb volt, a 46/886. I. m. számú rendeletek a királyi közjegyzőknek kötelességévé tették, hogy a tárgyalás során az adó alapján megállapított leltári becsértéket a forgalmi becsértékre emeljék fel.

Nagyon természetes, hogy az utóbbi az előbbinél mindig jóval, 3—10-szerre magasabb volt és ezzel egyenes arányban emelkedett a királyi kincstár örökösödési illetékjövödelme is.

E helyett az új örökösödési törvény 42. §-a azt mondja, hogyha az érdekeltek becslést nem kívánnak, a becsérték az 1881. évi LX. t.-cz. 148. §-a első bekezdésének rendelkezéseire képest állapítandó meg.

E szerint a leltári becsérték a szőlőknél és házosztály-adó alatt álló ingatlanoknál az évi állam-adó kétszázszoros összege, házbér- és földadó alá eső más ingatlanoknál az évi állam-adó 100-szoros összege leendő, megjegyezvén, hogy az ingatlanok után fizetendő általános jövedelmi pótdadó és községi adók számításba nem jönnek.

Hát bizony e kettő között lényeges különbség van.

Lássuk e különbséget példákban.

Példaként becsértékelek két, általam ismert hagyatékot, s egy birói árverést mindkét mód szerint.

I. A. nagyváradai volt lakos hagyatékának értéke:

a) adó alapján	489,727 frt 25 kr.
b) forgalmi becsérték szerint	1.039,727 « 25 «
tehát az adóalaponi becsérték	550,000 frttal,

vagyis 109—115%-kal kevesebb, mint a forgalmi becsérték.

II. B. nagyváradai volt lakos hagyatékának értéke:

a) adó alapján.....	8,350 frt,
b) forgalmi becsérték szerint.....	36,000 «
tehát az adóalaponi becsérték	27,650 frttal,

vagyis 240%-kal kevesebb, mint a forgalmi becsérték.

De még most jön csak a java.

III. A nagyváradai kir. törvényszéknél, mint telekkönyvi hatóságnál 8396/895. szám alatt beiktatott árverési jegyzőkönyv szerint, a komádii 1715. számú telekkönyvben 803 helyrajzi szám alatt felvett ingatlanság adóalaponi becsértéke, tehát kiáltási ára 12 frt volt és az árverésen 705 frtért adatott el. Ennek tehát becsértéke:

a) adó alapján	12 frt
b) forgalmi becsérték szerint	705 «
vagyis az adóalaponi becsérték.....	693 frttal,

vagyis 5800%-kal kevesebb, mint a forgalmi becsérték.

Ha a fenti hagyatékot, ingatlanokat özvegyi haszonélvezeti joggal terhelve, egyenes, az özvegygyel egy háztartásban élő, leszármazók öröklendik, és a tulajdonjog és özvegyi haszonélvezeti jog most nevezettek javára telekkönyvileg bekebelezetnek, a kir. kincstár illeték-követelése lesz:

1. Az I. alatti példánál:

α) a leszármazóktól:

a) az adóalaponi összeg után.....	6,121 frt 63 kr.
b) a forgalmi becsérték után	12,995 « 62 «

β) az özvegytől:

a) az adóalaponi összeg után.....	7,835 frt 68 kr.
b) a forgalmi becsérték után	16,635 « 68 «

α leszármazóktól és özvegytől összesen:

a) az adóalaponi becsérték után	13,957 frt 31 kr.
b) a forgalmi becsérték után	29,631 « 30 «
vagyis az adóalapon becsérték szerint	15,673 frt 99 krral

kevesebb, mint a forgalmi becsérték szerint.

2. A II. alatti példánál:

α) a leszármazóktól:

a) az adóalaponi becsérték szerint	1,043 frt 75 kr.
b) a forgalmi becsérték szerint	4,500 « — «

β) az özvegytől:

a) az adóalaponi összeg után.....	1,336 frt — kr.
b) a forgalmi becsérték szerint.....	5,760 « — «

α leszármazóktól és özvegytől összesen:

a) az adóalaponi becsérték után	2379 frt 75 kr.
b) a forgalmi becsérték után	10,260 « — «
vagyis az adóalaponi becsérték szerint	7,878 frt 25 krral

kevesebb, mint a forgalmi becsérték szerint.

3. A III. alatti példánál:

α) a leszármazóktól:

a) az adóalaponi összeg után	— frt 12,5 kr.
b) a forgalmi becsérték után	8 « 88 «

β) az özvegytől:

a) az adóalaponi összeg után	— frt 16 kr.
b) a forgalmi becsérték után	11 « 36 «

α leszármazóktól és özvegytől összesen:

a) az adóalaponi becsérték után	— frt 28,5 kr.
b) a forgalmi becsérték után	20 « 24 «

vagyis az adóalaponi becsérték szerint 19 frt 95,5 kr.-ral kevesebb, mint a forgalmi becsérték szerint.

Csak e 3 példa szerint a kir. kincstár károsodása 23,572 frt 19,5 kr.

Az óriási különbség minden hagyatéknál észlelhető, úgy a falusi paraszt kis hagyatéknál, mint a milliomosoknál.

A kir. kincstár illeték-jövedelméből az örökösödési törvény következtében évenként milliókat veszít.

Az állampénztárból milliók fognak hiányzani, s minthogy államháztartásunk az eddigi illetékjövödelmét nem nélkülözheti, azt pótolni kell, a mi csak úgy érhető el, hogy az emberek újabb adómegterhelésnek lesznek kitéve.

Ez bizonyos, ez bekövetkezik.

Ez pedig roppant rossz orvoslás, ettől rettegnünk kell.

Hisz az emberek már nyakig úsznak adóban és már anynyira vannak, — én legalább azt hiszem, — hogy mikor adófizetésre gondolnak, borsózik a hátuk.

S mondjuk ki őszintén, bizony-bizony sokszor jogosan.

Az ember sokat eltűr, elbir, nélkülöz, de midőn látja, hogy az adó folyton emelkedik és azért szorítják, midőn látja, hogy családja feje alól a párnát eldobolják, s családja a pusztta földön marad, elbúsulja magát, s kikel az egész fennálló rendszer ellen, s minden rosszra, sőt a társadalom felforgatására is kész.

A ki az embereket ismeri, az jól tudja, hogy mindenki szivesebben fizet abból, a mit örököl, tehát könnyen szerez, mint abból, mit két kezének munkájával, fáradsággal, véres

verejtéssel keres. Régi közmondás: *ki könnyen keres, könnyen ad.* Ez itt egész teljében érvényesül.

Ha valakire egy örökség nyilik, fizet az akkor annyi illetéket, a mennyit kívánnak és nem is zúgolódik nagyon a magas illeték miatt. Ha nem örökölne, illetéket nem fizetne, de azért élnie kellene. Ez természetes és világos.

Képzelnék csak a sok úgynevezett nevető (oldalági) örököseket. — Hisz ezek azt sem tudják sokszor, hogy hogyan jutottak az örökséghez. Az ilyenek illetékként oda fizetnék az örökség felét is. Hát az ilyenek is csak az adó alapján kijött érték után fizessenek örökösödési illetéket? Ez absurdum, tartahatatlán állapot.

Új örökösödési törvényünk az államháztartásunk egyenlegét rövid idő alatt meg fogja zavarni, «követel» rovata folytonosan csökkenni fog és ezt meg kell akadályoznunk.

A bajon segítenünk kell és e segítséget most kell előhozunk, mert most a veszély még nem fenyegető, tehát még nem késő.

Ha ezt nem tesszük, a baj okvetlen bekövetkezik és akkor az csak nagy áldozatok árán hárítható el.

Jobb mód híján, magam részéről, ajánlom, hogy a leltári becsérték a régi törvénynek megfelelőleg, a forgalmi érték szerint állapíttassék meg.

Ezt a Pénzügyminister úr becses figyelmébe ajánlom.

Bekker István, nagyváradi kir. közjegyző-jelölt.

VEGYESEK.

A hagyatéktárgyalási jegyzőkönyveknek és osztályleveleknek a gyámhatóság részére szükséges másolatai. Emlékeznek olvasóink az e tárgyban *Dr. Róth Zsigmond* félegyházai kir. közjegyző által tavalyi füzetünk egyikében közzétett sorokra. Nevezett kartársunk kezdeményezése folytán a budapesti kir. közjegyzői kamara fölterjesztést intézett az igazságügyministerhez, melynek következményeként a belügyminister a következő leiratot intézte Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegye Árvaszékéhez:

«7917/1897. szám. Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegye Árvaszékének. A budapesti kir. közjegyzői kamara 1896. évi április

hó 10-én 134. sz. a. kelt jelentésével felterjesztette az igazságügyminister úrhoz dr. Roth Zsigmond kúnfélegyházai közjegyzőnek jelentését, a melyben intézkedést kér annak az ellentétnek megszüntetése tárgyában, mely a vármegyei árvaszék és a félegyházai kir. járásbiróság közt a hagyatéki tárgyalási jegyzőkönyveknek és osztályleveleknek a gyámhatóság részére szükségeselt másolatai elkészítése és az ezekért a másolatokért járó díj kérdésében felmerült. Ugyanis az árvaszék 1896. évi márczius hó 6-án 5123. sz. a. határozatában felhívta a kir. közjegyzőket a hagyatéktárgyalási jegyzőkönyvek és esetleg az osztályegyezeségek egy-egy másolatának a gyámhatóság részére elkészítésére, hitelesítésére és az iratokhoz csatolására, a másolási díjaknak pedig az örökösök terhére felszámítására, egyúttal megkereste a kir. járásbiróságokat, hogy a másolási díjakat állapítsák meg. A félegyházai királyi járásbiróság erre vonatkozólag 1896. évi márczius hó 12-én 1907. sz. a. kelt végzésével az árvaszéket arról értesítette, hogy a megkeresést nem teljesítheti, mert az ily díjnak megállapítása törvénybe ütközik. A m. kir. igazságügyminister úr 1896. évi november hó 9-én 21,815. sz. a. és 1896. évi december 21-én 69,793. sz. a. hozzám intézett átíratával az árvaszéket törvényszerű eljárásra utasítani kérte. Erre való tekintettel kijelentem, hogy az 1894. évi XVI. törvény-cikk hatálybalépésével változott viszonyok között, a midőn t. i. az árvaszéket hagyatékhatósági jogkör többé meg nem illeti s a tárgyaló kir. közjegyzőnek a bírósághoz való viszonya a bírósági megbízott minőségének megfelelően van szabályozva, nem lehet helye annak, hogy a gyámhatóság a törvényben kifejezetten említett eseteken, jelesül az 1894 : XVI. t.-cz. 84. §-nak második bekezdésében említett eseten kívül közvetlen felhívást intézzen a tárgyalással megbízott kir. közjegyzőhöz, nevezetesen oly kérdésekben, a melyekre vonatkozóan az intézkedési jog a hagyatéki bíróságnak van fentartva. Áll ez különösen az örökösödési eljárással kapcsolatos díjakat illetőleg, a melyekre vonatkozólag a törvény szabatos rendelkezéseket tartalmaz s a melyeket ezeknek a rendelkezéseknek szem előtt tartásával a bíróság akkor is köteles megállapítani és a megállapított összeget a felekkel közölni, hogyha a felek a kir. közjegyző díjait már kifizették (1894 : XVI. t.-cz. 121. §.). A mi pedig a kérdés érdemét illeti, az idézett törvény 118. §-a meghatározza azokat

a cselekményeket, melyeket a kir. közjegyző a tárgyalási díj-átalányért teljesíteni köteles, — a törvény 119. §-a pedig felsorolja az örökösödési ügygyel kapcsolatos azokat a cselekményeket, melyek külön eljárás alá esnek. A tárgyalási jegyzőkönyvnek lemásolása, melyre a gyámhatóságnak nem az örökösödési ügy ellátása, jelesül a létrejött egyezség vagy megállapodás jóváhagyása végett, hanem a további gyámhatósági eljárás és felügyelet, — tehát kizárólag a kiskorúak és gondnokoltak érdekében esetleg szüksége van, sem nem tartozik a hagyaték tárgyalásával szorosán összefüggő cselekmények közé, sem pedig a külön díjazás alá eső cselekmények között felsorolva nincsen. Ilyen másolatokat tehát az árvaszéknek magának kell elkészíteni. Ezeknél fogva felhívom az árvaszékot, hogy fentemlített 5123/1896. számú határozatát változtassa meg s jövőben esetről-esetre, midőn az 1894. évi XVI. t.-cz. 71. §. értelmében az árvaszékhez a hagyatéki iratok beérkeznek, illetve áttétetnek, vizsgálja meg azt is, vajjon a tárgyalási jegyzőkönyv, illetve az osztályegyezség másolata az árvaszék részére szükséges-e? s ha arról győződik meg, hogy arra a gyámhatóságnak szüksége van, intézkedjék a másolatnak az árvaszék kiadóhivatala általi elkészítése iránt. Ezt az árvaszék megteheti, miután a polgári ügyre vonatkozó iratok lemásolásának joga megilleti a birói ügyviteli szabályok 244. §-a alapján az ügyfeleket és képviselőiket is, annál inkább illeti ez a jog az árvaszékot, mint az ügyben szereplő kiskorúak és gondnokoltak érdekét képviselő közhatóságot. Az 5123/1896. sz. végzésnek megváltoztatása iránt jelen rendeletem folytán tett intézkedéséről f. é. márczius hó 20-ig jelentést várok.

Budapesten, 1897. évi február hó 1-én. A minister helyett:
Latkóczy Imre, s. k. államtitkár.»

